

Τίτλος:
Επιδιορθωτικοί μηχανισμοί σε συντακτικές νησίδες στα Νέα Ελληνικά
Περίληψη Διατριβής
Ιωάννου Στυλιανός

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Στα Ελληνικά, όπως και στα Αγγλικά, επιτρέπονται μεγάλης απόστασης εξαρτήσεις ανάμεσα στην wh-φράση και στο ίχνος της: «*Τι_i πιστεύει η Μαρία ότι η Ελένη είπε ότι ο Γιάννης αγόρασε ___i;*». Σε ορισμένες δομές, όμως, οι εξαρτήσεις μεγάλης απόστασης δεν είναι αποδεκτές, ο Ross (1967) ονόμασε αυτές τις δομές «νησίδες» (islands): «**Ποια εφημερίδα_i ξέρεις [τον κύριο που διαβάζει ___i];*». Οι νησίδες χωρίζονται σε ασθενείς και ισχυρές, οι πρώτες αποτρέπουν την εξαγωγή μόνο προσαρτημάτων, ενώ οι δεύτερες εμποδίζουν κάθε εξαγωγή. Οι δομές που μπορούν να αποτελέσουν νησίδες διαφέρουν από γλώσσα σε γλώσσα, για παράδειγμα στα Αγγλικά, η ΟΦ-υποκειμένου αποτελεί ισχυρή νησίδα, ενώ σε γλώσσες όπως η Ελληνική κ.α. (Spyropoulos & Stamatogiannis 2011, Stepanov 2001) επιτρέπεται η μετακίνηση/εξαγωγή ορίσματος μέσα από την ΟΦ-υποκειμένου.

Παρόλα αυτά, ακόμη και ισχυρές νησίδες μπορούν να παραβιαστούν μέσω «Επιδιορθωτικών Μηχανισμών» (repair mechanisms). Πρώτος επιδιορθωτικός μηχανισμός για τα Ελληνικά είναι η «εκκένωση» (sluicing), όπου ολόκληρη η νησίδα απουσιάζει: «*Η Μαρία αντέκρουσε την κατηγορία ότι χτύπησε κάποιον ο Κώστας, αλλά δεν άκουσα ποιον_i (εν. η Μαρία αντέκρουσε [την κατηγορία ότι χτύπησε ___i ο Κώστας])*». Δεύτερος επιδιορθωτικός μηχανισμός είναι η αντικατάσταση του ίχνους με μία ανακλητική (resumptive) αντωνυμία: «*?Ποιον άνθρωπο_i αναρωτήθηκες, [πότε τον_i συνάντησε η Μαρία];*». Μάλιστα, η ανάκληση λειτουργεί καλύτερα όταν το μετακινούμενο στοιχείο έχει ίχνος σε θέση ορίσματος στην κύρια (δομές παρασιτικών κενών) «*Ποιον μάλωσε ___i ο Γιάννης, πριν τον_i διώξει*». Το pied-ripping είναι ο τρίτος επιδιορθωτικός μηχανισμός: «*?Των πόσων ευρώ τηλέφωνο_i μετάνιωσες [που αγόρασες ___i]*» αντί για «**Των πόσων ευρώ_i μετάνιωσες [που αγόρασες το τηλέφωνο ___i];*».

Ο Boeckx (2012) υποστηρίζει ότι όλοι οι παραπάνω επιδιορθωτικοί μηχανισμοί έχουν στην πραγματικότητα τη μορφή: [**Wh-στοιχείο_i** [. . . [. . . [ανακλητική αντωνυμία [wh-στοιχείο_i]] . . .] . . .]. Έτσι έχουμε μία υποκατηγοριοποίηση όλων των επιδιορθωτικών μηχανισμών κάτω από την ανάκληση (resumption). Για παράδειγμα, η νησίδα, η οποία απουσιάζει στην περίπτωση της εκκένωσης (sluicing), περιέχει μέσα της μία ανακλητική αντωνυμία: «*«Η Μαρία αντέκρουσε την κατηγορία ότι χτύπησε κάποιον ο Κώστας, αλλά δεν άκουσα ποιον_i (εν. η Μαρία αντέκρουσε [την κατηγορία ότι (τον) ___i χτύπησε ο Κώστας])*» (το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του pied-ripping σύμφωνα με τον Cable, 2010).

Η θεωρητική ανασκόπηση αφήνει ορισμένα ερωτήματα. Ποιες νησίδες μπορούν να παραβιαστούν μέσω κάθε επιδιορθωτικού μηχανισμού; Πόσο συστηματικά είναι επιτρεπτές οι παραβιάσεις; Κατά συνέπεια, είναι οι επιδιορθωτικοί μηχανισμοί παράγωγα γραμματικών κανόνων ή επεξεργαστικών διεργασιών; Αποτελούν όντως οι επιδιορθωτικοί μηχανισμοί υποκατηγοριοποιήσεις ανάκλησης (resumption); Τι μπορούν να μας διδάξουν οι επιδιορθωτικοί μηχανισμοί για τη φύση

και την αιτία ύπαρξης των νησίδων; Τα ερωτήματα αυτά θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στη διατριβή.

Μεθοδολογία

Στο θεωρητικό τμήμα της εργασίας θα εξεταστεί η δράση καθενός από τους τρεις επιδιορθωτικούς μηχανισμούς μέσα σε περιβάλλοντα διαφόρων νησίδων. Έτσι θα δημιουργηθεί μια γενική εικόνα για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των επιδιορθωτικών μηχανισμών. Θα δούμε επίσης ποιες είναι οι συνέπειες μιας ενιαίας αντιμετώπισης των επιδιορθωτικών μηχανισμών για τις μέχρι τώρα συντακτικές θεωρίες πάνω στις νησίδες.

Οι ανακλητικές αντωνυμίες αποτελούν κεντρικό τμήμα στην υπόθεση του Boeckx (2012/2013) και πρέπει να είμαστε σίγουροι για το ποια είναι ακριβώς η φύση τους. Έτσι θεωρείται σκόπιμο να μελετηθεί η κατανομή τους στα Ελληνικά, πέρα από περιβάλλοντα νησίδων, και κυρίως η σχέση τους με τα κλιτικά. Είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ τα κλιτικά και οι ανακλητικές αντωνυμίες στα Ελληνικά μοιράζονται φαινομενικά το ίδιο κλιτικό παράδειγμα και την ίδια συντακτική κατανομή, οι Alexiadou και Anagnostopoulou (2000) επιχειρηματολογούν σχετικά με τις ομοιότητες στην συμπεριφορά των ανακλητικών αντωνυμιών και των γνήσιων ιχνών.

Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης θεωρητικής ανασκόπησης θα πραγματοποιήσουμε μία έρευνα σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση θα εξετάσουμε το βαθμό αποδοχής των τριών επιδιορθωτικών μηχανισμών (τεσσάρων εάν δεχτούμε ως ξεχωριστή την περίπτωση της ανακλητικής αντωνυμίας με συνοδεία παρασιτικού ίχνους στην κύρια) σε επιλεγμένους τύπους νησίδων από φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής. Για την πραγματοποίηση της έρευνας θα δημιουργήσουμε ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο ο συμμετέχων θα δηλώνει σε μία κλίμακα (π.χ. 1-5) την προτίμησή του για τη γραμματικότητα των παραβιάσεων σε συγκεκριμένες νησίδες, με και χωρίς επιδιορθωτικούς μηχανισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την παρεμβολή από τυχόν Γ2 που γνωρίζει ο συμμετέχων. Οι νησίδες που θα εξεταστούν θα επιλεγούν βάσει των συμπερασμάτων που θα έχουν προκύψει στο θεωρητικό τμήμα. Στόχος του πειράματος θα είναι ο εντοπισμός στατιστικά σημαντικών διαφορών: α) στην αποδοχή των επιδιορθωτικών μηχανισμών πάνω σε κάθε μία από τις επιλεγμένες νησίδες και β) στην αποτελεσματικότητα καθενός επιδιορθωτικού μηχανισμού στις διάφορες νησίδες. Τα αποτελέσματα θα μας δείξουν κατά πόσο οι μηχανισμοί επιδιόρθωσης παρουσιάζουν ομοιότητες μεταξύ τους και αν μπορούν να ομογενοποιηθούν κάτω από την ανάκληση (resumption). Θα λάβουμε απαντήσεις επίσης στα δύο πρώτα ερωτήματα που θέσαμε στην τελευταία παράγραφο της «βιβλιογραφικής ανασκόπησης». Επιπλέον, οποιασδήποτε μορφής συστηματικότητα στην επιτυχία ενός επιδιορθωτικού μηχανισμού (ή στην αποτυχία του στην περίπτωση των ισχυρών νησίδων) θα μας βοηθήσει να απαντήσουμε το ερώτημα: «είναι οι επιδιορθωτικοί μηχανισμοί αποτέλεσμα γραμματικών κανόνων ή επεξεργαστικών διεργασιών;».

Το παραπάνω ερώτημα αποτελεί κυρίως θέμα της δεύτερης φάσης της έρευνας κατά την οποία θα διεξαχθεί μία δοκιμασία self-pace reading. Στόχος θα είναι να εξεταστούν οι διαφορές στον χρόνο ανάγνωσης, όταν ο επεξεργαστής συναντά τους επιδιορθωτικούς μηχανισμούς σε ασθενείς και ισχυρές νησίδες (οι δεύτερες κανονικά είναι απαραβίαστες). Αν οι επιδιορθωτικοί μηχανισμοί είναι αποτέλεσμα

γραμματικών κανόνων και ο επεξεργαστής διαχωρίζει τους δύο τύπους νησίδων, θα πρέπει να υπάρχει διαφορά στον χρόνο ανάγνωσης ανάλογα με τον τύπο της νησίδας. Η ιδέα για την συγκεκριμένη έρευνα έρχεται από τον Phillips (2006) ο οποίος πραγματοποίησε παρόμοια έρευνα για τα παρασιτικά κενά σε παρεμφατικές και μη-παρεμφατικές νησίδες υποκειμένου στα Αγγλικά.

Στην τελική φάση της διατριβής θα αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα των ερευνών σε σχέση με όσα εξετάσαμε στο θεωρητικό τμήμα. Εφόσον οι επιδιορθωτικοί μηχανισμοί παρουσιάζουν παρόμοια αποτελεσματικότητα, μια συνολική θεώρησή τους κάτω από την ανάκληση (resumption) θα αποδειχθεί. Επιπλέον, καθώς η κεντρική κατεύθυνση στην βιβλιογραφία (Boeckx 2012, Phillips 2011, Spruce et al. 2012) θεωρεί τις νησίδες ως φαινόμενα τα οποία παράγονται από γραμματική (και όχι από την επεξεργασία), θα ήταν λογικό να υποθέσουμε ότι και οι μηχανισμοί επιδιόρθωσής τους είναι προϊόντα γραμματικών κανόνων. Έχοντας ολοκληρωμένα τα αποτελέσματα από τη δεύτερη φάση της έρευνας, θα μπορέσουμε να βγάλουμε συμπεράσματα επιβεβαιώνοντας (ή καταρρίπτοντας) την παραπάνω υπόθεση. Θα καταλήξουμε με το πώς τα συμπεράσματα μας μπορούν να επηρεάσουν τις παρούσες συντακτικές θεωρίες πάνω στις νησίδες και θα προτείνουμε κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα στα Νέα Ελληνικά.

Χρονοδιάγραμμα

Το πρώτο χρόνο της διατριβής θα ασχοληθούμε με την συγγραφή του θεωρητικού τμήματος. Καθώς το θεωρητικό τμήμα θα ολοκληρώνεται, αποφάσεις για τον τρόπο σύνταξη και το ακριβές περιεχόμενο του ερωτηματολογίου της πρώτης ερευνητικής φάσης θα σχηματίζονται. Στο τέλος του πρώτου χρόνου θα είμαστε σε θέση να οριοθετήσουμε με ακρίβεια πώς το ερωτηματολόγιο θα στηθεί.

Το δεύτερο χρόνο της διατριβής θα διεξαχθούν οι δύο φάσεις της έρευνας. Αφού τα ερωτηματολόγια θα μοιραστούν και συλλεχθούν θα ξεκινήσει η επεξεργασία των δεδομένων σε φύλλα excel. Ταυτόχρονα θα ξεκινήσει και η δεύτερη φάση της έρευνας, αφού αποφασίσουμε την τελική της μορφή, θα προχωρήσουμε στη δημιουργία της δοκιμασίας self-paced reading. Μέχρι το τέλος του δεύτερου χρόνου οι δύο φάσεις της έρευνας θα έχουν ολοκληρωθεί πλήρως.

Τον τρίτο χρόνο θα γίνει η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων και η συγγραφή του ερευνητικού μέρους της εργασίας. Θα προχωρήσουμε στην διεξαγωγή συμπερασμάτων βάσει των ερωτημάτων που θέσαμε στο παρόν προσχέδιο. Έπειτα θα γίνει η τελική διόρθωση και συνολική θεώρηση της διατριβής. Με το τέλος του τρίτου χρόνου η διατριβή θα έχει ολοκληρωθεί.

Βιβλιογραφία

- Alexiadou, A. & Anagnostopoulou, E. (2000). Asymmetries in the Distribution of Clitics: the Case of Greek Restrictive Relatives. In *Clitic Phenomena in European Languages*. Beukema, F. & den Dikken, M. editors. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. pages 47–70.
- Alexopoulou, T. (2006). Resumption in Relative Clauses. *Natural Language and Linguistic Theory*, 24 (1). pages 57–111.
- Boeckx, C. (2003). *Islands and Chains*. Amsterdam: John Benjamins.

- Boeckx, C. (2008). *Bare Syntax*. Oxford University Press.
- Boeckx, C. (2012). Syntactic Islands. *Key Topics in Syntax*. Cambridge University Press.
- Boeckx, C. (2013). Elementary Syntactic Structures: Prospects of a Feature-Free Syntax. *Cambridge Studies in Linguistic*, 144. Cambridge University Press.
- Cable, S. (2010). *The Grammar of Q*. Oxford University Press.
- Chomsky, N. (1973). Conditions on transformations. In *A Festschrift for Morris Halle*. S. Anderson, S. & Kiparsky, P. editors. New York: Holt, Rinehart, and Winston. pages 232–286.
- Chomsky, N. (2000). Minimalist inquiries: the framework. In *Step by Step*. Martin, R., Michaels, D. & Uriagereka, J. editors. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Chomsky, N. (2004). Beyond explanatory adequacy. In *Structures and Beyond*. Belletti, A. editor. Oxford University Press. pages 104–131.
- Chomsky, N. (2008). On phases. In *Foundational Issues in Linguistic Theory*. Freidin, R., Otero, C. & Zubizarreta, M.-L. editors. Cambridge, Mass.: MIT Press. pages 133–166.
- Cinque, G. (1990). *Types of A-bar dependencies*. Cambridge, Mass.: MIT Press
- Deane, P. (1991). Limits to attention: a cognitive theory of island phenomena. *Cognitive Linguistics*, 2. pages 1–63.
- Epstein, S. D., Kitahara, H. & Seely, T. D. (2010). Structure building that can't be. Ms., University of Michigan, Keio University, and Michigan State University.
- Hofmeister, P. & Sag, I. (2010). Cognitive constraints and island effects. *Language*, 86. pages 366–415.
- Huang, C.-T. J. (1982). *Logical relations in Chinese and the theory of grammar*. Doctoral dissertation, MIT.
- Johnson, K. (2009). Why movement? Talk given at Chicago Linguistics Society meeting, April 2009.
- Kotzoglou, G. (2005). *Wh-extraction and Locality in Greek*. Ph.D Thesis, University of Reading.
- Phillips, C. (2006). The real-time status of island constraints. *Language*, 82. pages 795–823.
- Phillips, C. (2011). Some arguments and non-arguments for reductionist accounts of syntactic phenomena. *Language and Cognitive Processes*, 26. pages 1–32.
- Richards, N. (2001). *Movement in Language*. Oxford University Press.
- Rizzi, L. (1990). *Relativized Minimality*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Ross, J. R. (1967). *Constraints on variables in syntax*. Doctoral dissertation, MIT. (Published 1986 as *Infinite Syntax!* Norwood, NJ: Ablex.)
- Sprouse, J. (2007). *A program for experimental syntax*. Doctoral dissertation, University of Maryland.
- Sprouse, J., Wagers, M. & Phillips, C. (2012). A test of the relation between working memory capacity and syntactic island effects. *Language*.
- Stepanov, A. (2001). *Cyclic Domains in Syntactic Theory*. Ph.D Thesis, University of Connecticut.

Spyropoulos, V. (1999). *Agreement Relations in Greek*. Ph.D Thesis, University of Reading.

Spyropoulos V. & Stamatogiannis N. (2011). Subextraction from subjects in Greek: Things that you can think and you can say. *Islands in Contemporary Linguistic Theory*. University of the Basque Country. Vitoria-Gasteiz.

Truswell, R. (2007). *Locality of wh-movement and the individuation of events*. Doctoral Dissertation. University College London.

Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. (1993). Δομή της «ΟΦ» και μετακίνηση του ερωτηματικού. *Παρουσία, Θ'*. Σύλλογος Διδακτικού Προσωπικού Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών.